

JULKAISTU kirjassa *TÄYSI KATTAUS*, TOIM. SIRU KAINULAINEN JA VIOLA CAPKOVA.
TÄMÄ ON VEDOSTA VAILLE LOPULLINEN VERSIO ARTIKKELISTA ELI SIINÄ VOI
OLLA PIENIÄ KIRJOITUSVIRHEITÄ tms. © Soikkeli

Markku Soikkeli

”KOSSU ON MUN KUSKI”

Miesten alkoholismi suomalaisissa nykyromaaneissa

Miesten viinanjuonti on ollut suomalaisen kirjallisuuden keskeinen aihe, mutta lisäksi se on palvellut kerronnallisena keinona. Tarinaan saadaan dramatiikkaa, kun alkoholi vapauttaa ihmiset sosiaalisesta kurinalaisuudesta nostaen esille piiloteltuja mielipiteitä. Klassikkoasemaan nousseissa romaneissa, kuten *Seitsemässä veljeksessä* ja *Tuntemattomassa sotilaassa*, jopa juopottelukohtaukset on katsottu kertomuksen kannalta merkittäviksi. Juopottelukohtauksissa miehet tapaavat unohtaa keskinäisen hierarkiansa ja paljastaa henkilökohtaiset tunteuksensa.

Alkoholismi on aiheena ja siihen liittyvinä kerrontakeinoina vaikeammin lähestyttävä kuin yksittäinen juopottelukohtaus. Periaatteessa kyse on yhtä traagisen pelkistetyistä aiheesta kuin mikä tahansa sairauskertomus. Toisaalta alkoholismikuvauksiin sisältyy samanlaisia sosiaalisen kurinalaisuuden ja yksilöllisen halun välisiä jännitteitä kuin yksittäisiin juopottelukohtauksiin.

Tarkastelen seuraavassa miesten alkoholismikuvauksia sekä humaltumiskulttuurin että addiktiodiskurssin kontekstissa. Esimerkkiaineistona on sellaisia mieskirjailijoiden romaaneja, joissa alkoholismi on osa miehen identiteetikertomusta. Tällaisessa kertomuksessa alkoholismi ei ole pelkästään negatiivinen asia, sairaus, vaan myös addiktio, joka vahvistaa kertomuksen kuluessa rakentuvaa identiteettiä.

Artikkelin aluksi selitän alkoholi- ja humaltumiskulttuurin eroavuutta sekä addiktiodiskurssia, jonka tuttuus tekee alkoholistin identiteetikertomuksen yleisemmin ”ymmärrettäväksi” – ja ehkä myös

hyväksyttävämmäksi. Sen jälkeen tarkastelen romaaneita sen perusteella, miten niissä on kuvattu humaltumiseikkailuja ja miten addiktiodiskurssia on käytetty hyväksi uskonnollisissa alkoholismikuvauksissa eli kuinka niissä esitetään halu lakata haluamasta. Lopuksi käsittelen alkoholismikertomuksia ihmiskuvaa kehittävänä kirjallisuutena: kuinka ne paljastavat identiteetin keinotekoisuuden.

Artikkelini on alustava kartoitus tästä erittäin vähän tutkitusta aihealueesta, etenkin kun huomioni keskittyy vain fiktiivisiin alkoholismikuvauksiin miehistä. Aineistona ovat seuraavat romaanit: Hannu Ahon *Visto* (1993), Christer Kihlmanin *Ihminen joka järkkyi* (1971, alunp. *Människan som skalv*, 1971), Kari Kontion *Lajinsa viimeinen* (1992), Asser Korhosen *Sydämenasia* (2004), Leo Lindstenin *Istuja pitkän illan* (1985), Jukka Mäkisen *Elämä jatkuu* (1987), Markku Niemen *Mies joka saavutti onnen* (2002) sekä Tuomas Vimman *Helsinki 12* (2004). Ainoa teos, jota käsittelen identiteettikertomuksena muita tarkemmin, on Erkki Lepokorven romaani *Urkuparvelta pudonneen uusi tuleminen* (1992). Siinä käydään lävitse koko alkoholistin ”ura” sosiaalisesta pohjakerroksesta takaisin raittiiksi kansalaiseksi.

Alkoholismien selitysmalleja

Alkoholismia on Suomessakin selitetty monilla tavoilla. Toisena ääripäänä ovat patologisoivat teoriat, joiden mukaan alkoholismi on seurausta psyykkisistä ongelmista, joille tietyt ihmiset voivat altistua esimerkiksi geeniperinnön vuoksi. Toisessa ääripäässä ovat sosiaalista kehystä käyttävät selitysmallit. Niiden mukaan alkoholismi on väline, jonka avulla pyritään johonkin muuhun.

Useimmat viinankäyttöön liittyvät uskomukset ja puhutavat esittävät sen koomisena ja vapauttavana tapahtumana, täysin riippumattomana addiktioista. Sosiologi Klaus Weckroth onkin todennut, että viinankäyttöä ja sen vaikutuksia ympäröi erityisen paksu selitysten kerros:

Kyse on fysiologisilta vaikutuksiltaan nukuttavasta aineesta, jolloin sen pitäminen juhlien piristysruiskeena vaatii sen vaikutusten mittavaa väärintulkintaa: tarvitaan kokonainen kulttuuristen merkitysten järjestelmä ylläpitämään illuusiota alkoholin tunnelmaa kohottavasta vaikutuksesta (Weckroth 1991, 14).

Alkoholissa on kuitenkin eräs fysiologinen etu luovan työn kannalta. Alkoholin on todettu vaikuttavan aivoissa paitsi rentouttavasti, myös antamalla

merkityksellisyyden tunteen. Alkoholilla on sikäli hyvin erilainen semanttinen perusta kuin muilla nautintoaineilla.

Klaus Weckrothin mielestä perinteiset selitykset alkoholismille ovat riittämättömiä. Alkoholismia voidaan hänen mielestään tutkia niin kuin mitä tahansa addiktiota, jossa ihmisen mielenkiinto pyörii jonkin asian ympärillä. Alkoholismihan ei ole kiinni siitä, kuinka paljon juo, vaan miten siitä muodostuu addiktio: elämä keskittyy alkoholin saamisen ympärille. (Vrt. Weckroth 1991, 14.)

Meidän aikanamme addiktioita on tarjolla useita, joskaan kaikki eivät ole saaneet samanlaista arvostusta. Tähtinäyttelijä voi kehuskella seksiaddiktiostaan juorulehdille, mutta peliriippuvainen perheenisä voi joutua koville, jos hän yrittää saada terapiastaan korvauksia KELAlta.

Esimerkit kertovat kulttuurista, joka on addiktoitunut addiktioihin kykenemättä näkemään niiden historiallista ja kulttuurista syntytapaa. Ihmiskuvaa, jonka mukaan identiteetin ytimessä on aina halu johonkin, ei ole kyseenalaistettu, vaikka esimerkiksi seksuaalisuutta koskeva 'tietäminen' on jo opittu ymmärtämään historian kuluessa syntyneeksi diskurssiksi. Ehkä addiktion katsotaan tuovan tasa-arvoa ihmisryhmien ja yhteiskuntaluokkien välille. Tasa-arvon asialla on ollut etenkin alkoholismi, josta puhutaankin sujuvasti "kansansairautena" – niin kuin puhutaan myös masennuksesta, diabeteksestä, aivohalvauksesta, psoriasisesta, migreenistä, uniapneasta, parodontiitista, jopa sähköallergiasta. Sairaalla kansalla on monta huolta jaettavaksi ja vain yksi sairaskertomus ylitse muiden: kertomus alkoholismista.

Kyseessä lienee universaalisti lyhyin identiteettikertomus. Yleensä se kerrotaan näin: "Hei, olen Jeppe, 42, ja alkoholisti".

Tämä sisältää jo alkoholismikertomuksen ainekset. Ensinnäkin minäkertoja identifioituu addiktionsa mukaisesti. Hän sanoo "minä olen", sen sijaan, että toteaisi "juovansa pari Vinettoa päivässä". Toiseksi, kaikki muut identiteetin muodot ovat merkityksettömiä, paitsi ikä, jonka perusteella voidaan päätellä missä vaiheessa sairaskertomusta ollaan menossa.

Ja kolmanneksi, kertomukseen on varattu rooli ihannelukijalle tai -yleisölle.

Alkoholistin tunnustuskertomushan on erinomaisen tuttu, koska se perustuu kansainvälisen AA-liikkeen lanseeraamalle tunnustukselle, jolla on rituaalin edellyttämä kaava, miten ja milloin kertomus esitetään. AA-diskurssissa alkoholismi ei ole sairaus, vaan identiteetti. Sairaudesta puhutaan vain metaforana alkoholistin tietylle tilalle. AA-diskurssin mukaan on sama mitä alkoholisti tekee, ratkaisevaa on se, kuka hän on "pohjimmiltaan". Jos olet

alkoholistiksi syntynyt, niin alkoholistina pysyt. (Redfield ja Brodie 2002, 12; Warhol 2002, 107-108.)

AA-liikkeessä kehittynyt tapa ymmärtää alkoholismia poikkeaa kuitenkin siitä, miten virallinen terveysdiskurssi käsittää sen sairautena. Instituutioiden harjoittama terveysdiskurssi tulkitsee identiteetin lähtökohtaisesti terveeksi, kunnes ihminen addiktoituu eli joutuu terveysdiskurssin näkökulmasta ulkopuolisen voiman valtaan. (Vrt. Redfield ja Brodie 2002, 9.)

Alkoholismi ja humaltumiskulttuuri

Alkoholia ympäröivät kulttuuriset kerrokset voisi erottaa toisaalta juomien laatua koskeviin käsityksiin (kuka juo mitäänkin) ja toisaalta juomisen vaikutuksia koskeviin (kuka juo mitenkin). Edellistä voi nimittää alkoholikulttuuriksi ja jälkimmäistä humaltumiskulttuuriksi. Alkoholikulttuurin kannalta runsas alkoholin juonti ei ole kovinkaan kunniakasta, mutta humaltumiskulttuurissa reipas ryypiskely on samanlaisessa asemassa kuin rakastuminen, luova rajojen ylittäminen. Alkoholismikuvauksissa yhteistä identiteettiä etsitään juuri humaltumiskulttuurin kehityksessä.

Humaltumisen ja identiteetin kytkentää voi selittää sosiologi Klaus Weckrothin tarjoamalla termeillä ”joksikin tulemisesta” ja ”meisyydestä”. Weckrothin mukaan sivulliseksi ajautunut ihminen voi rakkaudessa, hulluudessa ja alkoholismissa etsiä uudelleen sosiaalista paikkaansa. Ollakseen edes jotenkin sosiaalisesti merkitsevä ihminen on alkoholismien tai rakkauden kaltaisessa prosessissa valmis vapaaehtoisesti menettämään itsekontrollin. (Weckroth 1991, 15; kts. myös Berger & Luckman 1991, 190) Tämä ”joksikin tuleminen” kuvaus löytyy lähes Weckrothin tapaisin ilmauksin esimerkiksi Christer Kihlmanin tunnustusromaanista *Ihminen joka järkkyy* (1971):

Minä en halunnut opiskella tullakseni joksikin. Minä en halunnut tulla joksikin vain ansaitakseni elatukseni. Mieluummin sitten alkoholi. (IJJ 65.)

Weckroth puhuu sosiaalisesta mielekkyydestä, jonka hyväksi ollaan valmiita menettämään yksilöllisyys: ”meisyys” tulee minuuden edelle. ’Meisyys’ on tietoisuutta yhteisestä ja yhdistävästä identiteetistä. Jopa alkoholismissa muihin

ihmisiin yhdistävä identiteetti suo luottamusta ja tarpeellisuuden tunnetta. (Weckroth 1991, 30-33.)

Weckrothin näkökulmasta alkoholismi voidaan käsittää ihmisen viimeiseksi, identiteetin pelastavaksi valinnaksi. Rutiinimainen alkoholin käyttö antaa tunteen siitä, että juopottelija on edes jollain tavoin mukana samalla 'elämän tiellä' kuin muutkin ihmiset. Tämä pätee Weckrothin mielestä yhtä lailla alkoholismiin, rakastumiseen tai hulluksi tulemiseen: ihminen haluaa mieluummin olla sosiaalisesti joku kuin ei mitään. (Weckroth 1991, 14.)

Tarkentaisin kuitenkin Weckrothin tekemää rinnastusta: rakastuminen ja humaltuminen ovat esittäviä tekoja, joihin liittyy kulttuurinen kehys positiivisesta hulluudesta. Jos aikaisemmin hulluus oli persoonan menettämistä, on se nykyään persoonaksi tulemistä. Alkoholismi- ja rakkauskertomukset tukevat käsitystämme siitä, että luopumalla sosiaalisuudesta kaikki minän merkitykset voivat liittyä humaltumiseen/rakastumiseen.

Millainen on humaltumiskulttuurin syntytausta? Alkoholiin on Suomessa liitetty niin poikkeuksellisen vahvoja kieltoja, että humaltuminen sinänsä on alkanut merkitä yhteiskunnallista radikalismia. 1960-luvulle saakka alkoholin saatavuus riitti erottamaan suomalaiset sosiaaliselta statukseltaan alhaisiin ja ylhäisiin, kontrolloitaviin ja kontrollin edustajiin. Satu Apo toteaa artikkelissaan "Alkoholi ja kulttuuriset tunteet" (1999) seuraavasti:

Suomalaiset joutuivat elämään itsenäisessä kansallisvaltiossaan yli puoli vuosisataa (1914-1968) eli lähes kahden sukupolven ajan niin ankaran alkoholikontrollin alaisina, että länsimaiden historiasta tuskin löytyy monta vastaavaa tapausta. [...] Alkon henkilötodistuksen antaminen lopetettiin vasta 1971." (Apo 1999, 122-123.)

1960-luvulle saakka alkoholi oli ylellisyyttä, jonka saaminen liitti nauttijansa parempiosaisiin ihmisiin. Lisäksi se toimi Apon mukaan merkkinä kuulumisesta "täysivaltaisten, työnsä hoitaneiden miesten joukkoon." Suomalaisessa mieskulttuurissa viinanjuonti lisäsi sosiaalisen onnistumisen elämyksiä ja oma-arvontunnetta, "jopa ylpeyttä". (Apo 1999, 131.)

1960-luvulla tämä alkoholin saatavuuteen liittyvä status menetti merkitystä. Vuosi 1968 oli merkittävä murroskohta, koska keskiolut pääsi tuolloin elintarvikemyymälöihin. Identiteetikertomusten kannalta keskiolut toi suomalaisten välille enemmän tasa-arvoa kuin mikään verotukseen tai sosiaaliturvaan liittyvä muutos valtiollisessa historiassa.

Alkoholikulttuurin mukainen identifikaatio, *mitä* kukin joi, oli nyt toissijaista. Tärkeä muutos koettiin humaltumiskulttuurissa: juomisen tavalla eli huomiota herättävällä ryypiskelyllä voitiin erottua oman viiteryhmän edustajana. Alkoholin vapautuminen loi tyypittelyjä siitä, ketkä saattoivat erottautua viinankäyttäjinä: kapinoiva nuoriso, radikaalit opiskelijat, "huonot naiset", tasa-arvoiset naiset ja boheemit taiteilijat. Näin alkoholismikertomuksista tuli oman aikansa "identiteettitutkielmia". (Kuusi, 2004, 387.)

Esimerkiksi Leo Lindstenin romaanissa *Istuja pitkän illan* miesten sosiaalinen sidos määräytyy yhteisen humaltumisen eikä valitun viinamerkin perusteella. Ystävät erottuvat siitä, että heidän kanssaan on juopoteltu. Yhdessä juominen on kaverisosaalisuuden merkki: se yhdistää paitsi oman sukupolven miehiin myös ylipäänsä miehelle tyypilliseen kohtaloon. Lindstenin kirjan mieshahmot Job ja Jussi katselevat ryypätessään televisiosta mäkihyppykilpailuja talviolympialaisissa Sarajevossa, juoppohulluus ja olympiakuume rinnastetaan toisiinsa:

Nykäsen ja Pulkkisen voitonjuhalle muodosti siten hirtehisen vastakohtaparin Jobin ja Jussin nykykunnan raihnaisuus. He taistelivat itse asiassa jo kumpikin haamuja vastaan. Kuolemaa. (IPI 232.)

Miksi juuri yhdessä juominen antaa miehille yhteisyyden tunteen? Antony Easthope on arvellut, että kaljaa juovaa miesjoukko sallii toisilleen regression. Miesjoukon läsnäolo antaa mahdollisuuden hyväksyä kokemus oraalisesta, suuhun keskittyvästä nautinnosta ja unohtaa kokemukseen liittyvä tunne lapsen kaltaiseksi tulemisesta. Miesjoukko on kokoontunut ikään kuin yhteisen symbolisen rinnan ääreen, imemään kaljaa kuin tuttia. (Easthope 1990, 75-76.)

Yhteiseen juopotteluun on myös kuulunut ajatus miesten sisäpiiristä, johon naisilla ei ole pääsyä. Hannu Ahon taiteilijaromaanissa *Visto* (1993) alkoholismi eli "renttuvaihe" on väistämätön osa kuvataiteilijan urakehitystä. Kertoja ei kommentoi sitä, että kuvataiteilijat ovat kaikki miespuolisia, eikä vaikuta olevan edes tietoinen, että naispuolisia taiteilijoita voisi olla olemassa. Niin itsestään selvästi alkoholismi ja miestaiteilijuus liittyvät toisiinsa:

Niilläkin [muilla miestaiteilijoilla] oli kaikilla ollut renttuvaihe, se kuului työn luonteeseen, mutta ne olivat ottaneet järjen käteensä ja lopettaneet narisemisen, alkaneet kiinnostua taiteilijaseuroista, lautakunnista, kulttuuripolitiikasta. Ne

hoitivat itseään, ne hoitivat pienyritystään, ne hoitivat imagoaan, [...] (V 118-119.)

Naisten alkoholismia oli kuvattu jo ennen 1960-lukua, kuten Kati Launiksen artikkelista toisaalla tässä kirjassa käy ilmi, mutta 60-luvulla aihe nousi samanarvoiseksi yhteiskunnalliseksi ongelmaksi kuin miesten alkoholismi. Paikoin aihe herätti tietysti edelleen torjuntaa. Esimerkiksi Jouko Puhakka käytti Tytti Parraksen esikoisromaanina *Jojo* (1968) varoittavana esimerkkinä "eturiviin" pyrkivien debytanttien aiheenvalinnasta:

Koskahan muuten suomalainen esikoitsija nousee niin sanotusti eturiviin jollakin muulla aiheella kuin juopottelun ja huoraamisen kuvauksella. Luulisi elämässä olevan muutakin tärkeitä ja mielenkiintoista. (*Karjalainen.6.11.1968.*)

1960-luvun lopulla tapahtuneen vapautumisen seurauksena suomalaisten alkoholinkäyttö kolminkertaistui kymmenessä vuodessa. Keskioluen vapauduttua kaljakuppilasta muodostui leimallisesti suomalainen ympäristö miesten keskinäisen kaverisosiaalisuuden vahvistamiseen. Samalla muuttui suhtautuminen siihen, millaista viinankäyttöä yhteiskunnan piti säädellä ja milloin juominen oli sosiaalisesti hyväksyttävää. Kuten Christer Kihlman huomauttaa aikalaisromaanissaan:

On helpompi tulla tulkituksi alkoholistiksi yhteiskunnan alakerroksissa kuin huipulla. Alkoholismi liittyy ajankäyttöön ja sosiaaliseen kontekstiin, jossa runsaskin alkoholin käyttö saa legitiimin selityksen. Kirjailija edustaa sosiaalista huppua, koska hänellä on aikaa juoda, hän on oma johtajansa. (IJJ 56-57..)

Humaltumiseikkailut eli "todellisen minän" vapautuminen

Alkoholismin selittäminen Klaus Weckrothin tapaan sosiaalisena tarpeena on vasta puolet totuutta. Humaltuminen sosiaalisena konventiona, välinehumalana, on eri asia kuin se kuuluisa suomalainen viinapää, viinankäyttö pääsylippuna "pyhän" alueelle, (Kuusi 2004, 384). Alkoholismista on tullut kirjallisuudessa ja elokuvissa aihe, jonka yhteydessä on voitu käsitellä identiteetin poikkeuksellista muutosta, transgressiivisuutta. Koska identiteetti rakentuu jatkuvasti suhteessa sosiaalisiin ja kulttuurisiin rajoihin, kaikenlainen "rajojen rikkominen", "kielletyn" tuominen kokemuksen kohteeksi, merkitsee kulttuurisen pääoman iloista tuhlausta. Tämä ajatus on keskeinen etenkin Peter

Stallybrassin ja Allon Whiten porvarillista julkisuutta koskevassa teoriassa: sosiaalisesti paheksuttu asia, kuten alkoholi, voi olla keskeinen symboli haluamisen representaatioissa. (Stallybrass & White 1986.)

Suomalainen viinapää on myyttinen – silloin kun viinanjuonnin välitöntä merkitystä ei voida selittää. Kansanomaiseen viinankäyttöön liittyy ylhäältä alaspäin liitettyjä leimaavia käsityksiä sivistymättömyydestä, jonka juuret yltävät kansalaissotaan saakka. Virallisissa yhteyksissä esitetyn näkemyksen mukaan oli erikseen hyvä ja luotettava kansanosa, ja erikseen arvaamaton, vaistoimensa varassa toimiva kansanosa, joka saattoi riehaantua vaatimaan oikeuksiaan.

Viinapään avulla on voitu käsitteellistää suomensuomalaisiin maalaisiin ja työläisiin liitettyä vierautta, villeyttä ja raakuutta. Viinapään olemassaolon "todisti" väkivaltarikollisuus: useimmat tapot ja pahoinpitely tehtiin maassamme humalatilassa. (Apo 1999, 127.)

Janna Kantola (2002, 67) on tulkinnut miesten tunnustusromaaneihin kuuluvia alkoholismikuvauksia yrityksinä vähentää juopottelun negatiivisia mielikuvia. Ehkä tunnustuskirjailijoiden taktiikkaa onkin vaihtaa juopottelun tulkintakehystä alkoholikulttuurista humaltumiskulttuurin kehykseen. Tunnustusromaaneissa ei keskitytä niinkään alkoholismin syihin, vaan siihen mitä tapahtuu viinaa saadessa ja millaisiin miehiin seikkailuihin viinanjuonti johtaa. Humaltuminen on riitti, jonka avulla siirrytään miehisen vapauden maailmaan, eikä merkityksellistä ole enää se, millaisista psykologisista tai sosiaalisista syistä juominen johtuu.

Humaltumisseikkailuissa viinaa juodaan riippumatta siitä, miten sitä on virallisesti saatavana tai miten ravintoloissa pitäisi käyttäytyä tai millaista sosiaalista pääomaa tiettyjen juomien kuluttaminen edustaa. Tai kuten psykologit asian ilmaisevat: rajusti juovat miehet ilmaisevat juomisella aggressiivisuutta, riippumattomuutta ja maskuliinisuutta (W. Miles Cox 1987, sit. Kantola 2002, 67).

Kirjallisuudessa humaltumisten sarja on esitys, joka muistuttaa pitkää urheilusuoritusta; edellä Lindstenin romaanissa se rinnastui olympialaisten huippusuorituksiin. Juopotteluputken suorittaminen ei kuitenkaan estä sitä, etteikö minäkertoja olisi tietoinen suorituksen esitysmäisyydestä. Näin sitä kuvailee Kari Kontio romaanissaan *Lajinsa viimeinen* (1992):.

Oli juotava kuin hullu. Ensimmäisenä päivänä Tornissa, toisena jossain keskustan

pubissa ja kolmantena keskiolutbaarissa, kaverien nurkissa jossain pärinäpoikien kellareissa. Oli päädyttävä kankkusessa mielisairaalan poliklinikalle kerjäämään diapamia ilman lantin lanttia. Ja tämä oli tehtävä useita kertoja. Lopulta oli vielä lakattava halveksimasta itseään ja pelastuttava jotenkin saattamaan tämä ikuisesti keskeneräinen teos päätökseen. (LV 244-245)

Suomalaisessa humaltumiskulttuurissa alkoholista on tullut paitsi miehisyyden mitta myös turvallinen tapa selviytyä muista miehelle asetetuista tehtävistä. Psykologisen selitystavan mukaan kyseessä on ns. self-handicapping eli itsensä ennalta heikentäminen. Tällaisen asenteen valinnut henkilö korostaa sitä, että hän on onnistunut tehtävässä ainutlaatuisesti, heikommasta tilasta huolimatta, ja toisaalta hän voi selittää mahdollisen epäonnistumisensa ennalta käsin. (Steven Berglar 1987, sit. Kantola 2002, 66-67.)

Todettakoon samalla, että naisetkin näyttävät kirjoittavan useammin kuvauksia miesten kuin naisten alkoholismista. 1960-luvulta alkaen tunnusomaisiksi nousseet tunnustusromaanit ovat nekin alkoholismin osalta mieskirjailijoiden hallitsema lajityyppi (esim. Kantola 2002, 67). Miesten kirjoittamissa romaaneissa ei juurikaan kommentoida naisten alkoholin käyttöä. Ylipäänsä suhtautuminen naisiin on aivan erityisen esineistävää, joskin heistä tietysti etsitään ja kiitellään äidillisiä hoivapiirteitä.

Alkoholismikuvausten sukupuoliväriytyneisyyden kannalta on merkityksellistä se, miten miehet voivat selittää myyttisen humalan sosiaalisesti nousuksi omassa viiteryhmässään, miesten keskuudessa. Weckrothilaisen sosiologisen mallin mukaanhan kyse olisi kuitenkin vain "joksikin tulemisesta", yksilön tarpeesta kokea juomisen kautta yhteys mihin tahansa sosiaaliseen kontekstiin.

Humaltumiskulttuurin kannalta voidaan kuitenkin kysyä, keiden me-ryhmään mies sosiaalistuu juomisellaan ja juomiseen liittyvällä itsetehostuksella. Tutkittaessa nuorten miesten asenteita viinanjuontiin ja siihen liittyvään väkivaltaisuuteen on todettu, että ristiriitainenkin miehen malli on sosiaalisesti mielekäs. Viina antaa nuorille miehille itsevarmuutta voimiensa ja kestävyytensä väkivaltaiseen todistamiseen, mutta toisaalta heikentää itsekontrollia – ja tästä ristiriidasta nuoret miehet ovat tietoisia. Nuorukaisten ainoa mahdollisuus todistaa itselleen se, että kyse on 'todellisen' minän esilletuonnista, on toistaa sama tilanne. (Canaan 1996, 120.)

Asenne tulee ilmi hieman vanhempienkin miesten kertomuksissa siitä, kuinka alkoholin käyttö vapauttaa 'todellisen' minän ulkoisesta kontrollista. Vapautuminen voidaan selittää esimerkiksi vastareaktioksi

yhteiskuntaluokkien jännitteisiin. Christer Kihlman on puolustanut alkoholismia sillä, että se on sosiaalista kapinaa yhteiskunnan sortokoneistoa vastaan, työväenluokan puolesta kamppailua. Kihlmanin mielestä raittiusliike yrittää syyllistää alkoholistit, sen sijaan, että yhteiskunta kiinnittäisi huomion niihin sosiaalisiin syihin jotka pakottavat vähäosaiset pakenemaan kovaa todellisuutta. (Kihlman 1971, 65.)

Sukupolvikritiikki voi toimia Kihlmanin tavoin pettymyksen ilmaisuna sille, että vapauden puolustaminen historiallisessa murroksessa ei olekaan tuonut erityistä maskuliinista kunniaa kuten niillä miehillä, jotka puolustivat suvereniteettia sota-aikana. Tämä tulee esille toisen 60-lukulaisen taiteilijan, Leo Lindstenin selityksissä alter egonsa Jobin alkoholismille:

Niin kuin jokainen jatkosodan kaatunut tai haavoittunut sotilas symbolisoi sodan häviötä, luki Job itsensä fyysisessä ja henkisessä sulkasadossaan yhdeksi vuoden 1968 tappiolle päätyneen vallankumouksen haaksirikkoisista. (IPI 248-249.)

Näin alkoholismi rinnastetaan sotasankareiden ylevään traagisuuteen: sota ja vuoden 1968 "vallankumous" ovat aikakauden murroksia, joissa alkoholismi ei ole oire vaan seuraus yhteiskunnan muutoksesta. Miehet esitetään uhreina, joiden kapinallisuudelle ei ole muuta esityskeinoa kuin "todellisen minän" paljastava alkoholinkäyttö.

Halu lakata haluamasta

Addiktiivinen halu, joka alkaa määrittää alkoholistin identiteettiä, käsitetään sekä terveysdiskurssissa että AA:n puhettavassa ulkopuoliseksi voimaksi (Vrt. Redfield ja Brodie 2002, 14). Nämä tulkintatavat ovat toki olleet pitkään sellaisten parodioiden kohteena, joissa korostetaan miehen itsenäisyyttä ja riippumattomuutta. Parodioita löytyy erityisesti juomalauluista, kuten vaikkapa countryrallatuksesta "Kossu on mun kuski" (Freud Marx Engels & Jung, 1986). Parodiaan sisältyy itseironia, jolla vahvistetaan mielikuvaa erityisesti miehelle ominaisesta kohtalosta: kun mies on jonkin ulkopuolisen voiman vietävänä, hänen elämänsä koostuu pelkästään miehen elämälle ominaisista asioista. Mielikuva miehelle ominaisesta kohtalosta tarjoaa identiteetin minimin: alkoholilla on jokin keskeinen rooli jokaisen miehen elämässä, alkoholista miehet voivat keskustella pienimpänä yhteisenä nimittäjänä.

Iltalehtien lööpeissä miesurheilijoiden, itsekontrollin ammattilaisten tuurijuopottelu on kelvannut speaktaakkelimaiseksi uutisaiheeksi. Esimerkiksi formulatähti Mika Häkkisestä kertova *Iltasanomien* lööppi "VIINA VEI MIKAA" käyttää alkoholista metaforaa, jossa miehen omalla halulla ei ole osuutta viinankäyttöön (12.3.2005).

Sekä virallisessa diskurssissa että sen parodioinnissa juopottelijan oletetaan possessoituneen sellaisella halulla, joka ei ole lähtöisin hänestä itsestään. Kysymys siitä, onko alkoholismi vain tietynlaista opittua käytöstä vai peräti identiteetti, oli esillä jo 1800-luvun eurooppalaisessa kaunokirjallisuudessa. Fiktiiviset tunnustustarinat alkoholismien vaaroista pohjustivat AA:n keskeistä ideaa puhetilanteesta, jossa ihminen tunnustautuu suopealle yleisölle. Subjekttiivinen kerronta avaa mahdollisuuden lukijan sympatioille, ja jos samaan teokseen saadaan mahtumaan vielä sukulaissielu, joka ymmärtää minäkertojan tarinaa, lukijalle voidaan osoittaa millä tavoin hänenkin tulisi ymmärtää alkoholismien alkuperää. (Warhol 2002, 107-108.)

Alkoholismikertomuksissa oman alalajinsa muodostavat uskonnolliset selviämistarinat. Niidenkään näkökulma ei ole yksiselitteinen. Halu lakata haluamasta ymmärretään mieluusti ulkopuoliseksi voimaksi, esimerkiksi jumalasta lähteväksi niin kuin AA-diskurssissa, mutta identiteettiä ei voida silloinkaan selittää pelkällä kieltäytyksellä. Niinpä myös uskonnolliset alkoholismikertomukset jäävät vaille sellaista sulkeumaa, jossa otettaisiin suoranaisesti kantaa siihen, minkä verran uskon tuleminen on korvannut itsenäisen identiteetin, yksilöllisen vapaan tahdon.

Jukka Mäkisen romaanissa *Elämä jatkuu* (1987) päähenkilö Markku on kausittainen alkoholisti, tuurijuoppo. Kertojan selityksen mukaan vastoinkäymiset johtavat juopotteluun. Uskon tuleminen esitetään alkoholistille mahdollisuutena vapautua, vaan ei parantua, alkoholismista. Uskonnon tuoma muutos edellyttää Mäkisellä toisen ihmisen esimerkkiä.

Leo Lindstenin romaanissa *Istuja pitkän illan* minäkertoja tarkastelee itseään ulkoa päin "Jobiksi" nimettynä hahmona; Jobilla viitataan *Raamatun* hahmoon, jonka kärsimyksillä on lopulta jokin koettua suurempi tarkoitus. Jobin tavoin Lindstenin alter egolla on määrätietoinen asenne vaikeuksien keskellä. Kuolemaa uhmaava alkoholisti rinnastetaan romaanin kuluessa myös Sisyfokseen ja Ikarokseen. Näin alkoholismien viitataan olevan rangaistus miehisestä hybriksestä, kurja kohtalo, joka on sitä komeampi mitä uhmakkaammin mies jatkaa juomistaan.

Markku Niemen romaanissa *Mies joka saavutti onnen* (2002)

identiteettiä esitetään kykynä kamppailla kaikkia ulkoa päin tulevia vaikutteita vastaan. Alkoholismi rinnastuu sosiaalisten suhteiden paineeseen: molemmat ovat haasteita henkisen kehityksen tielle pyrkivälle ihmiselle, joka voi ainoastaan langeta tai kohota alati itsenäisemmäksi. Päähenkilö Paavo on päässyt irti alkoholista AA:n avulla, mutta vaikka hän kohoaa järjestössä peräti puheenjohtajaksi, hän on edelleen "jotakin vailla". Paavo alkaa "kehittää itseään" joogalla estääkseen joutumista uudelleen addiktion valtaan. Romaani kritisoii Paavon näkökulman kautta AA-diskurssia, jonka ainoa tarkoitus on pitää kurissa "sisällä oleva helvetillinen valta" (MJSO 84), mutta johon ei kuulu itsensä kehittäminen. Vaimon näkökulma vahvistaa ajatusta AA-kerhosta miesten itsepetoksen alueena: "Miehet puhuivat kuin olisivat kärsineet kaikki maailman tuskat, nuo mainiot miehet, he olivat onnettomuustovereita ja tunsivat suurta keskinäistä henkistä yhteyttä." (MJSO 11)

Erkki Lepokorven romaanissa *Urkuparvelta pudonneen uusi tuleminen* (1992) päähenkilö on alkoholisminsa takia eronnut kanttori. Tarinan päähenkilö on ex-kanttori Usko, joka yrittää sinnitellä satunnaispalkkaisena pianonvirittäjänä, samalla kun hän kamppailee alkoholisminsa kanssa. Kirjan nimi viittaa ironisesti Jeesuksen 'toiseen tulemiseen', mutta myös AA-diskurssin sekularisoimaan ajatukseen uudelleensyntymästä, jossa alkoholisti saa uuden identiteetin joka kerran kun hän aloittaa kuivan kautensa.

Lepokorvella alkoholistin parannus tapahtuu kyllä tunnustuksen kautta, mutta ei AA-piirin edessä, vaan ymmärtäväisen ja äidillisen naisen, Raijan luona. Aluksi Uskon on vaikein tunnustaa vajonneensa sosiaalisesti niin alas, että on joutunut tienaamaan rahaa ikkunanpesulla kuten pahimmat juopot. Kun Raija sitten vaatii Uskoa kertomaan koko elämäntarinansa, tämä tuntee tarvetta juoda pöydällä olevaa punaviiniä, mutta voi myös asettua tarkastella omaa haluaan. Identiteetin jakautuminen haluaajaan ja halun tarkastelijaan tuodaan esille peilikuva-motiivilla: mennessään vessaan Usko huomaa peilikuvasta, että "itsestänselvyys omista kasvoista" on "horjahtanut epävarmuudeksi". (UPUT 199-201.)

Myöhemmin Usko samastuu Raijan luona asustellessaan tämän yksinäisyyteen ja joutuu mielikuvituksessaan tekemään valinnan, onko hän oma itsensä vai se jonka kuvittelee makaavan delirium-tilassa purkotalossa. Usko päätelee, että hänen on otettava harppaus entisen ja uuden elämän erottavan "valoviivan" ylitse. Tässä vaiheessa Uskon on kuitenkin jo "helppo päättää ja harpata". Uskon identiteetinvaihdosta tukee se, että hän tuo Ilpon itsensä tilalle Raijan partneriksi: Ilpo saa tavallaan edustaa sitä välivaihetta, jossa ei olla enää

kierteessä mutta ei myöskään vielä vapauduttu alkoholista.

Kuten edellä todettiin, ihanteellisen lukijaposition osoittaminen on ollut osa alkoholismikertomusten perinnettä. (Warhol 2002, 108.) Tarinassa, jossa mies selviää omatoimisesti alkoholismista ja palaa yhteiskunnalliselle paikalleen, ihanteellinen lukija- ja kuuntelijaposition on varattu äidilliselle naiselle. Äidillinen rooli esitetään naiselle ainoana mahdollisuutena käsitellä kotinsa ja itsevarmuutensa menettäneiden miesten elämäntarinaa; näin se myös rinnastuu naisten yliedustamiin hoito- ja sosiaaliammatteihin. Toisaalta empaattisesta naisesta on tehty Lepokorven romaanissa koominen hahmo. Alkoholistimiesten elämäntarinan kuunteleminen on emotionaalisesti kuohuttavaa, mutta tunteita ei voi näyttää miehille. Naisen ainoa vaihtoehto on paeta keittiöön ja purkaa tunteensa siihen, että lämmittää lihapullia miespoloille. (UPUT 268-273.)

Identiteetin keinotekoisuuden paljastaminen

Kirjalliset kertomukset alkoholismista ovat pohjustaneet ajatusta identiteetistä kertomuksena, jonka sulkeuma on aina näennäinen. Alkoholistin tarina etenee sellaisten yksityiskohtien kautta, joissa identiteetti "oireilee" näkyville, mutta jotka eivät saa lopullista selitystä. Yksityiskohdat eivät siis täysin mahdu kertomukseen, jossa alkoholismia pitäisi merkitä henkilön pysyvää kohtaloa.

Alkoholismikuvauksilla on siten edelleenkin kiistävä ja kriittinen merkitys, ei pelkästään virallisen ja AA-diskurssin vaihtoehtona, vaan ylipäänsä identiteettiä koskevien väittämien kyseenalaistajana. Vaihtoehtoiset kertomistavat tuovat esille sen, ettei ole olemassa mitään sellaista, jota voisi sanoa 'luonnolliseksi identiteetiksi', mutta ei myöskään takuita sille, milloin kulttuurisesti konstruoitu identiteetti olisi 'aidoimmillaan', siis mikä olisi 'identiteetin identiteetti'.

Hanna Kuusi näkee 1960-luvun suomalaisen identiteettikriisin aikakautena, jolloin kuvaukset alkoholinkäytöstä antoivat mahdollisuuden käsitellä identiteetin alkuperää koskevia kysymyksiä. Kun identiteettikriisissä olevat henkilöt näkivät viinanjuontikohtauksissa asioiden luonnollisen ja "aidon" tarkoituksen, he myös tulivat paljastaneeksi jotain itsestään.

Kerronnallisiin kulttuurituotteisiin ilmaantui [1960-luvulla] narratiivinen strategia, jonka jännite perustui siihen, mitä tapahtuu kun roolihenkilöt ottavat viinaa.

Alkoholin vaikutuksesta roolihenkilöiden siloteltu ulkokuori mureni ja 'todellinen minä' tuli esiin kaikessa raadollisuudessaan. (Kuusi 2004, 384.)

'Todellisen minän' paljastavana narratiivisena strategiana juopottelu sopi hyvin myös taiteilijoiden tunnustusromaaneihin. Esimerkiksi Christer Kihlman kuvailee juopottelua eräänä taiteilijan metodeista:

Alkoholi oli opetusväline, jonka avulla todellisuuden muodot ja ääriivivat piirtyivät minun tietoisuuteeni. Mutta myös ihmiskasvot voivat muutaman tunnin intensiivisen ryyppäämisen jälkeen kokea voimakkaita muutoksia. (Kihlman 1971, 28.)

Kihlmanin romaanissa alkoholismi liitetään myös sellaiseen elämänmuutokseen, jossa siirrytään rakastumisen lailla järkiavioliitosta tunnepitoisempaan avioliittoon: "Hän [uusi rakkaus] ei halunnut tietää mitään kun taas sinä [vaimo] aina halusit tietää kaiken, panna minut lujille, vaatia minulta selitystä." (Kihlman 1971, 194)

Kihlman osaa antaa psykologisen selityksen sille, mitä hän ja vaimo ovat toisiltaan vaatineet suhteessa. Ainoa asia, joka on psykologista pakkoa voimakkaampi, on humaltuminen. Se on ikään kuin viimeinen luonnonvoima oloissa joissa kaikki voidaan analysoida avioliiton nollasummapelinä. Kihlman erottaa tunnereportaasissaan elämänsä jyrkästi kolmeen eri alueeseen: alkoholismi (sivut 19-98), homoseksuaalisuus (sivut 99-152), ja avioliitto (sivut 153-).

Sairaskertomus, eräänlainen alkoholistin "ura", on sen tyyppinen muistelmä, jossa kertojalla on mahdollisuuksia koota tapahtumista ja muistikuvista vapaasti etenevä kertomus. Muistelman sopii ja kuuluu että kertoja on unohtanut osia kokemastaan. Alkoholistikertojalla on kaksoisidentiteetti, siinä mitä hän muistaa ja mitä kuvittelee muistavansa omasta elämästään. Hannu Aho kuvailee *Vistossa* (1993) kaksoisidentiteettiä vakoojan "kuvitteelliseksi menneisyydeksi":

Välillä tuntuu kuin olisin joku niitten fiktioitten henkilöistä, vakooja, agentti, mitä lienevät, tyyppi joka on aivopesty ja jolle on rakennettu kuvitteellinen menneisyys, ja minun kohdallani sen on tehnyt varsinainen poropeukalo, niin että jollakin tavalla uskon omaan taustaani vaikka en sitä kovin selkeästi muista ja mistään en ole aivan varma. (V 33.)

Fiktiiviset kertomukset eivät ole täysin riippumattomia virallisista diskursseista. Erityistapausten avulla kaunokirjallisuus voi kuitenkin kommentoida virallisia ja arkisia selityksiä alkoholismille. Fiktiivisissä kertomuksissa addiktoitunut henkilö haastaa arkisen käsityksemme, että ihminen voi olla vain joko determinoitu tai vapaan tahdon ohjaama olento. Addiktioon kuuluva toistopakko, esimerkiksi kyborgimainen tarve toistaa juominen tai huumeannos, ilmaisee toisaalta kontrollin menetystä, mutta myös konemaista itsekontrollia, johon satunnainen kaljoittelija tai seuraturupakoitsija ei kykenisi. (Redfield ja Brodie 2002, 21-22.)

Leo Lindstenin teoksessa *Istuja pitkän illan* (1985) minäkertoja analysoi tarkasti juomisuraansa, asenteella, joka tekee siitä enemmän kuin sairaskertomuksen. Hän muistaa sairautensa jokaisen vaiheen. Ratkaisevaa on kyky antaa koetulla yksittäistä elämää laajempi merkitys; sairauden vaiheet ja oireiden tavanomaisuus ovat toissijaisia.

Aineistoissani mielenkiintoisin romaani, myös AA-diskurssia sivuavan uskonnollisen kontekstin kannalta, on Erkki Lepokorven *Urkuparvelta pudonneen uusi tuleminen*. Lepokorvella alkoholismi rinnastuu kielellisen kompetenssin ja diskursiivisen itseymmärryksen heikkenemiseen, kykenemättömyyteen kertoa elämäkertansa ja pysyä siinä johdonmukaisesti. Usko esimerkiksi käyttää alkoholismien vaiheista omia termejä "vasaramylly, laatikkosyöttäjä ja yksakselisekoittaja" Keskustellessaan seurapiirinaisen, Raijan kanssa, hän ei kerro termien liittyvän juuri alkoholismiin - vaikka nainen on juuri kertonut omasta viinankäytöstään - vaan yleisesti ahdistaviin hetkiin elämässä. Uskon kerrottua elämäntarinansa Raija kuitenkin osaa käyttää Uskon omaa symboliikkaa, ilman että kertoja antaa tälle mitään selitystä: "Ollaan me, poika kulta, pyörityt sellaisessa vasaramyllyssä ettei paremmasta väliä!" (UPUT 199-200.)

Romaani fokalisoituu monin paikoin Uskon itsetutkiskelun kautta. Usko arvelee "edistyneensä", koska kiinnittää huomiota yksityiskohtiin paitsi ulkoisessa olemuksessa niin etenkin kielenkäytössä. Myös ystävälleen Ilpolle hän arvelee hyödylliseksi tutustua naiseen, joka on kiinnostunut opettelemaan vierasta kieltä. (UPUT 160.)

Alkoholismi edustaa Lepokorven romaanissa antautumista kuvitelmille, paikan menettämistä kulttuurisessa ja kielellisessä järjestyksessä. Uskon ja Ilpon kohdalla kielellinen kompetenssi esitetään ainoaksi mahdollisuudeksi pysyä erossa alkoholista. Identiteetin ei tarvitse olla uusi tai yhtenäinen kertomus, vaan identiteetin perusta saavutetaan jo sillä, että kyetään

käyttämään kieltä luovasti ja johdonmukaisesti.

Uskon ja Ilpoin vastakohtana toimii juoppo nimeltä Kenkätehtailija, joka improvisoi tarinoita entisestä menestyksestään. Tamperelaisittain merkittävän paikallisuuden itselleen valinnut Kenkätehtailija kuitenkin tuhoutuu, koska kielellisestä kekseliäisyydestään huolimatta hän ei pysty enää olemaan varma tarinoidensa yhdenmukaisuudesta. Nestepitoisten voimien symboli, Tammerkoski, vie konkreettisesti miehen mukanaan. Viimeisenä ajatuksena ennen hukkimistaan Kenkätehtailija alkaa epäillä tehneensä ”suuren virheen tyytyessään vain kuvittelemaan mitä tulisi tekemään, ottamaan [Tammer]koskesta oppia ainoastaan sen vaahdoamisesta, vaahdonnut ja vaahdonnut? Samassa hän tunsu kuin humala ja väsymys olisi kieltäneet aivoja tottelemasta.” (UPUT 215)

Kenkätehtailijaan verrattuna päähenkilö Uskon paraneminen ja paluu urkuparvelle merkitsevät uudistumista. Identiteetin laatua ei määritellä muutoin kuin Uskon omilla termeillä: ”hän tulisi joka askeleella muistamaan savenpalasen matkaa vasaramylystä vaihe vaiheelta kuivaamoon.” (UPUT 316) Näin päähenkilön ääni on lopulta siirtynyt kaikkitietävän kertojan ääneksi, ja tämän jumalaa muistuttava näkökulma voi vahvistaa, että päähenkilön identiteetti on yhtä kuin hänen erityinen kertomuksensa.

Lopuksi

Niissä nykyromaaneissa, joissa fokus on muualla kuin alkoholistin sairaskertomuksessa, viina edustaakin edelleen sosiaalista distinktiota. Esimerkiksi Tuomas Vimmän romaanissa *Helsinki 12* (2004) tai Asser Korhosen romaanissa *Sydämenasia* (2004) olennaisempaa on se, mitä ja missä juodaan kuin se, mistä viina vapauttaa; edes huumeet eivät ole transgressiivinen väline. Sosiaalinen distinktio käy ilmi seuraavassa esimerkissä:

Mulla sydäntä kylmäsi taas ja mahaa korvensi, kun tämä sinänsä hirveän kiltin ja pehmeän näköinen hirvenhiihtäjävartaloinen karpaasi kaksi käsin tremoloi viiden tähden veeäsoopeeta avokurkkuseensa. (S 160)

Alkoholismi ei merkitse enää samanlaista transgressiota kuin vielä 1960-luvun tai 70-luvun miesproosassa. Nykypäivänä alkoholismista ei voi kirjoittaa tunnustusromaanina, jollei takana ole urheilijamaisia huippusuorituksia

viinankäyttäjänä. Esimerkiksi lääkäri Juhani Seppäsen tuore tunnustuskirja *Selvästi juovuksissa* (2006) herätti *Helsingin Sanomien* kriitikossa narkästystä niin kuin tunnustaja yrittäisi huijata lukijaa ilman ”alan empirian” tuntemusta: ”Koska Seppäsellä ei ole kokemusta ilmiöstä, jota kunnioitetaan nimellä ”serious drinking”, hän on repsahtanut hieman naurettavaan Vuosi kuivana –eksperimenttiin. Ikää kuin leikkiin.” (Leppänen 10.9.2006)

Janna Kantola (2002, 30) on kiinnittänyt huomiota siihen, miten alkoholistimiesten tunnustusromaaneissa toistuvat tietyt aiheet: sivullisuus, huonon itsetunnon ja ”sosiaalisen arkuuden” tuntemukset. Edellä käsitellyistä romaaneista on käynyt kuitenkin ilmi, että sivullisuus tai huono itsetunto liittävät nämä yksinäiset miehet humaltumiskulttuurin kontekstissa kunniallisen itsesäälin harjoittajiin, miehiin jotka todistavat humaltumisen paljastavan heidän identiteettinsä ytimen. Viinanjuonti johdattaa heidät paitsi ymmärtäväisten miesten kaverisosiaaliseen yhteisöön myös sellaisten naisten luo, jotka ymmärtävät heitä paremmin kuin perhesuhteen vaatimuksia noudattavat puoliset. Lukijalle osoitetaan millaisesta näkökulmasta on mahdollista ’ymmärtää’ alkoholista: kaveripiirin kommentit tai äidillisen naisen reaktiot syntyvät samasta taustasta kuin alkoholistin oma tarina.

Edellä kuvaillun pohjalta voitaneen yhtyä Marc Redfieldin ja Janet Farrell Brodien käsitykseen (Redfield ja Brodie 2002, 22) siitä, että kaunokirjalliset addiktiokertomukset, etenkin alkoholismista, eivät ole pelkästään varoituskertomuksia. Ne auttavat huomaamaan, että olemme addiktoituneet oikeastaan varsin moniin asioihin: sukupuoleen, seksuaalisuuteen, ruumiiseen, ylipäänsä ’itseeseen’, jota emme tunne, mutta jota herkeämättä haluamme esitellä ja pohdiskella.

LÄHTEET:

EJ = Mäkinen, Jukka 1987: *Elämä jatkuu*. Vantaa: RV-kirjat.

H1 = Vimma, Tuomas 2004: *Helsinki 12*. Helsinki: Otava.

IJJ = Kihlman, Christer 1971: *Ihminen joka järkkyy*. Suom. Pentti Saaritsa. 4. painos. Helsinki: Tammi.

IPI = Lindsten, Leo 1985: *Istuja pitkän illan*. Erään juomarin kehitystarina. Helsinki: WSOY.

LV = Kontio, Kari 1992: *Lajinsa viimeinen*. Helsinki: Tammi.

MJSO = Niemi, Markku 2002: *Mies joka saavutti onnen*. Lahti: Imprimatur.

S = Korhonen, Asser 2004: *Sydämenasia*. Helsinki: Tammi.

UPUT = Lepokorpi, Erkki 1992: *Urkuparvelta pudonneen uusi tuleminen*. Helsinki: WSOY.

V = Aho, Hannu 1993: *Visto*. Helsinki: WSOY.

Apo Satu 1999: Alkoholi ja kulttuuriset tunteet. Teoksessa Sari Näre (toim.), *Tunteiden sosiologiaa II*. SKS: Helsinki.

Canaan, Joyce E. 1996: Drinking, fighting and working-class masculinities. Teoksessa Máirtín Mac an Ghaill (toim.) *Understanding Masculinities. Social Relations and Cultural Arenas*. Buckingham: Open University Press.

Easthope, Antony 1990: *What a Man's Gotta Do. The masculine myth in popular culture*. Boston: Unwin Hyman.

Kantola, Janna 2002: Alkoholi ihmisten välissä. Juomisen tulkinnat Christer Kihlmanin, Pentti Saarikosken ja Henrik Tikkasen proosassa *Yhteiskuntapolitiikka* 1/2002, vol. 67.

Kuusi, Hanna 2004: *Viinistä vapautta*. Alkoholi, hallinta ja identiteetti 1960-luvun Suomessa. *Bibliotheca Historica* 82. SKS: Helsinki.

Leppänen, Veli-Pekka 2006: Mies astuu ulos baarikaapista. *Helsingin Sanomat* 10.9.2006.

Redfield, Marc ja Brodie, Janet Farrell 2002: Introduction. Teoksessa Janet Farrell Brodie, (toim.): *High Anxieties. Cultural Studies in Addiction*. University of California Press, Ewing 2002.

Stallybrass, Peter & White, Allon 1986: *The Politics and Poetics of Transgression*. Methuen: London.

Warhol, Robyn R. 2002: The Rhetoric of Addiction. From Victorian Novels to AA. Teoksessa Janet Farrell Brodie, (toim.): *High Anxieties. Cultural Studies in Addiction*. University of California Press: Ewing, New Jersey.

Weckroth, Klaus 1991: *X voi olla kuka tahansa*. Hanki ja jää: Helsinki.

